

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: .....

Cím: *Negyvenéves volt január 1-én a budapesti államrendőrség*

Forrás: .....

Orv. Újság

3n

(Hely)

1926. 1. 3.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

351.74

Hely

Idő

"1926"

Személy

Hely

351.74, 1926

Negyvenéves volt január 1-én a budapesti államrendőrség.

Az éjjeli bakterek világától 640 detektívig. Két tucat doctor juris, egy orvosdoktor, négy volt mérnök és számos volt katonatiszt a detektívtestületben.

A budapesti államrendőrség 1926. év január 1-én ünnepelte fennállásának negyvenedik évfordulóját. Negyven esztendeje annál, hogy a régi pandurvitág budapesti felállítását, a polgári biztosi intézményt, az akkori belügyminiszter rendelettel eltörölte és helyébe a detektívtestületet léptette életbe. 1886 január 1-én kezdődött a fővárosi rendőrség új korszaka, ettől kezdve Budapest polgárai nem voltak többé kitéve a Thaisz-korszak polgári biztosai önkényének és zsarolásainak.

A főváros rendőrsége történetének legalaposabb ismerője, *Krecsányi Kálmán* nyugalmazott főkapitányhelyettes és egykori detektívőrnök elmondja, hogy

150 esztendővel ezelőtt csak néhány lándzsás éjjeli bakter őrködött a közbiztonságon,

akik azt az elvet vallották, hogy *nem szabad ott másnak lopni, ahol ők — őrködnék.* A gyalázatos közbiztonsági állapotok egy kapitányság felállítását tették szükségessé. Pest városa tanácsának indítványára 1769-ben Szent György napján a városház előtti piacon *Petz Maximiliánt*, a város egyik tekintélyes polgárát választották meg kapitánynak. A város kapitánya csak néhány éjjeli őrvezetővel és néhány polgári ruhás őrrel rendelkezett.

A kereskedők saját költségükön külön éjjeli őrköt tartottak,

akik éberségük jeléül negyedóránként hangos tülköléssel figyelmeztették a tolvajokat, hogy merre vannak. Az éjjeli örök tülkölését a város legmagasabb tornyában a tüzbiztonságra őrködő éjjeli őrnök szintén negyedóránként felhangzó „*Dicsértessék a Jézus Krisztus!*” felkiáltása egészítette ki. Pest városának rohamos fejlődése azonban a rendőrség létszámának emelését tette szükségessé. 1830-ban, mikor Pest város lakossága 62.734 főből állott, a város kapitányi hivatalának tagjai voltak 1 kapitány, 1 alkapitány, 2 hadnagy, 1 jegyző, 2 őrnök, 6 kerületbeli biztos, 26 éjjeli őrvezető, 2 strázsamester, 6 káplár, 101 darabont, 12 őr és

egy dobos, aki az őrségre felvonuló darabontokat dobszóval kísérte végig az utcákon.

Buda és Pest közbiztonságát abban az időben leginkább az ország minden részéből betolakodott koldusok veszélyeztették, akik hetenként egyszer gyűjtés napján *ellepték a város utcáit és sorra járták a házakat.* A közbiztonságra, a házinyugalomra és a közegészségre oly károsan ható baj orvoslása céljából a város előkelő hölgyeiből jótékonyági egyesület alakult a

Pesti Jóltevő Asszonyi Egyesület

immal. Ennek az egyesületnek, amely a koldusokat támogatta, híre ment és az eredmény az lett, hogy a koldusok száma *egyre szaporodott.* Ekkor aztán, hogy a várost a koldusoktól megmentsék, felkérték József főherceget, az ország nádorát és nejét, az említett jótékonyági egyesület legfőbb védasszonyát, hogy a koldulást tiltsák be. A nádor a király hozzájárulásával

el is rendelte a koldusok elfogatását és megbüntetését, valamint az idegen koldusoknak Buda és Pest városokból való kitoloncolását.

Az 1848-iki szabadságharc leveretése után ugy a pesti, mint a budai és óbudai rendőrség a

Központi cs. kir. rendőrigazgatóság

vezénylete alá került, melynek vezetője a hírhedt *Prottmann* volt. Prottmann feladata nem annyira közbiztonsági, mint inkább *politikai* természetű volt: elfojtani minden hazafias érzést és letiporni minden egyéni szabadságot. A rendes polgári és katonai őrségen kívül

a *politikai kémek, ügynökök és besugók nagy gárdája állott Prottmann rendelkezésére, a társadalom minden rétegéből, a főnri köröktől kezdve az utolsó prostitúáltig.*

Prottmann távozásával Pest városa főkapitányává *Thaisz Eleket* választották meg.

Am Thaisz hamarosan családi környezetébe és több korrump rendőrtisztviselő káros befolyása alá került, amelynek aztán szomorú következményei lettek.

Óriási visszaélések kaptak lábra a mulatók engedélyezése és a prostitúció terén. A főváros valamennyi kávéházában szabadon játszották a tiltott szerenesejátékokat,

a *Zrinyi, Két pisztoly, Barna oroslán, Vörös ökör* és *Griffhez* címzett kávéházakban estétől reggelig folyt a ferbli és a makaó. Különös privilégiuma volt a *Lipp Ede* igazgatása alatt volt sipista bandának a *«Hét választó fejedelem»*-kávéházban, melyet *Bizay Mihály*, a nemzet bárója, *Thaisz Elek* udvari bolondja ellenőrizte, busás napi baksis ellenében. A kifosztott emberek természetesen sohasem kaptak elégtételt.

A kihágási bíráskodásnak egyik fontos tényezője volt a *rendőrörvös*, kinek hivatása volt véleményt adni, hogy az igazság mekkora mértékben szolgáltható ki az elítélteknek.

Az igazság pedig 6—25 mogyoróipálca-ütés között variált. A nőket nem mogyoróipálccal, hanem virgáccsal bírságtolták.

A főváros képviselői és az akkori sajtó gyakran felszóltak a rendőrség visszaélései, tulakapásai és megbizhatatlansága miatt, de *eredménytelenül.* Végül is a gráci takarékpénztári lopás, melynek tettesei Budapestre szöktek és az 50.000 forintos zsákmányon osztozkodtak az itteni polgári biztosokkal, továbbá a *Blueffstein-ügy* botrányai mindenki előtt kétségtelenné tették, hogy a *rendőrtisztviselők és polgári biztosok* közül többen összeköttetésben állottak egy jól szervezett *betörő- és zsebtolvajbandával.*

Ezek a botrányos esetek arra kényszerítették *Tisza Kálmánt*, az akkori belügyminisztert, hogy a budapesti rendőrség államosítását új alapon szervezze át. A törvény megvolt, de a végrehajtása elmaradt, mert *Thaisz Elek* főkapitány maradt és ezzel újra kezdődött a régi nóta. A *betörők és zsebmetszők vakmerőbbek voltak, mint valaha* és rövid időn belül

betörték az Egyesült-Államok konzuljának, *Szell Kálmán*nak, *Matlekovics Sán-*

dornak, Pécsi Tamásnak, a képviselőház akkori alelnökének és Andrássy Gyula gróf külügyminiszternek a lakásába.

Andrássy akkor az Esterházy-utcai Festetich-palotában lakott, ahova a betörők átkulcsosul az erkélyen át hatoltak be és a grófnak 38.000 forint értékű drágaságait és összes rendjeleit ellopták. Andrássy arra kérte a rendőrséget, hogy legalább aranygyapjas rendjelét szerezzék vissza. A betörés után néhány nap múlva a rendőrség nyakoncsipte Krevesz Pál híres betörő szeretőjét, aki az Andrássytól ellopott ékszernek egy részét akarta értékesíteni. A nő beismerte, hogy az ékszert Krevesztől kapta, aki viszont a szembesítés után bevallotta, hogy a betörést Mikóczy István és Füge Rezső rovoztmultu tolvajok segítségével ő követte el. Az ékszereket Krevesz kapta, a rendjeleket Mikóczy és Füge vitték magukkal. Az utóbbiak tagadtak mindent és a rendjelek nem is kerültek meg. Végül is Kriszt János vizsgálóbírónak az az ötlete támadt, hogy

Andrássy maga próbálkozzék meg Mikóczy vallatásával.

A külügyminiszter meglepetve kérdezte a vizsgálóbíró, hogy mi célja volna ennek. A

vizsgálóbíró azzal indokolta a különös kérést, hogy a köztudat szerint Andrássy a király legbizalmasabb embere és mint ilyen, akkora hatással lesz az egyszerű emberre, hogy az vallani fog. És a vizsgálóbírónak igaza lett, Mikóczy bevallotta, hogy a gróf összes rendjelét egy pálinkásnak adta el 800 forintért. A pálinkásnál egy dunsztos-üvegben meg is találták az aranygyapjas rendet és a Beáta Anunciata-rendjel nyakláncát. Andrássy vallatás eredményét elmondotta az akkor Gőzdöllőn tartózkodó királynak. A felséges ur jó nevetett az eredményen és ezzel gratulál Andrássynak:

— Látom, hogy nemesak jó külügyminiszter, de kitünő vizsgálóbíró is.

A rendőri botrányok szakadatlan láncolatát betetőzte aztán a m. kir. Operaház ünnepélyes megnyitásán történt botrányos esemény. A főváros és a sajtó egyhangú felháborodásának hatása alatt Thaisz kénytelen volt a főkapitányi állásról lemondani.

Életének hátralévő részét a máriabesnyői kapucinusok kolostorában töltötte el esendes visszavonultságban.

Háromhónapi kormánybiztosi interregnum után Török János vette át a budapesti rendőrség vezetését.

1886 január 1-én életbeléptették a detektívtestületet. A régi polgári biztosok testületéből csak a megbízható, tisztességes elemet, a még most is élő Haluska Lajost, Sachs Gusztávot, Bezdeg Jánost, Kassay Lajost vette át. Az első detektívfelügyelő Splényi Ödön báró volt, Blaha Lujza férje. Az ujonnan átalakult detektívtestület aztán sikeresen dolgozott. A

Thaisz-korszakból kinyomozatlanul maradt több nagyobb bűncselekmény. Ezek között a

pozszikiszni-tolvajokat a Soroksári-úton lévő Két korona vendéglősenek, Csombor János és társainak személyében leplezték le.

De ugyanabban az időben a budapesti detektívtestületeknek sok dolga akadt politikai tüntetéseknél. Janszki altábornagy 1886 május 21-én a budai katonai temetőben megkoszoruzta Hentzi sirját és ebből nagy botrányok keletkeztek, utcai tüntetések, amelynek vezetője Takács Zoltán dr. volt, aki később, mint sikkasztó, majd mint pénzhamisító került börtönbe és néhány évvel ezelőtt egy London melletti fegyházban fejezte be életét. Splényi báró utódja Szombatfalvy Albert lett, ak-

kor pedig nemzetközi betörők elfogatásával szerzett nagy érdemeket. Szombatfalvy Albert, aki mint irnok alapította meg a bűnügyi nyilvántartást, nyomozta ki a leghíresebb kasszafurókat, akik valaha működtek.

Papakosztia és társai: Affendákisz Periklesz, Riszties és Stálló Európa majd minden fővárosában garázdálkodtak és főként az ékszerboltokat fosztogatták. A magyar detektiveké az érdem, hogy felülmúlták Bécs, Páris, Berlin és más nagyvárosok detektívjeit és elfogták Papakosztiaikat.

Szombatfalvy utódja Kuttner Sándor dr. lett, aki csak rövid ideig működhetett, mert alig kétévi detektívfőnöksége után meghalt. Krecsányi Kálmán került a helyére. A sikerek hosszú láncolata fűződik működéséhez. Krecsányit 1913-ban Nagy Károly vette a detektívfőnöki székbe és működéséhez fűződik Málnás Elza gyilkosának a kinyomozása,

a debreceni bombamerénylet, melynek tettesei, Cattaraud és társait kinyomozták ugyan, de a román hatóságok amerikai zsoldosok kezei között az oroszok szolgálatában álló merénylők gerjét nyerték.

Nagy Károly helyébe Jeszenszky Gellért került, akinek detektívfőnöksége idejében a hosszú háború következményeként a közbiztonsági állapotok egyre romlottak, a főváros tele volt katonaszökevényekkel és az antimilitarista propaganda mindinkább tért hódított. A háború utolsó idejében leplezték ugyan a pacifista propaganda vezetőit, de már későn — az összeomlás küszöbén volt és jött a forradalom. Egy szürke detektív, Kommos Károly lett a detektívfőnök.

Aztán jött a kommün és egy különben tehetséges, de becsúgyó detektív, Nánássy László lett a vörösök detektívfőnöke.

A vörös uralom után rettenetes viszonyok között újra Nagy Károly vette át a detektív főnöki állást. A román vezértállás idején a

detektívfőnök és alantasai minduntalan életveszedelemben forogtak, mert a megszálló csapatok utasításait nem akarták a magyar törvények értelmében teljesíteni.

A Britanniások és más felelőtlen alakulatok szintén megnehezítették a detektívek munkáját. Nagy Károly, aki a rettenetes viszonyok között megállotta a helyét, később, eddig fel nem derített okoknál fogva, elhagyta állását és Czibor Ferenc lett a detektívfőnök. Az ő idejébe esik a Britanniá felosztása, az Erzsébetvárosi bombamerénylet és más bombamerényletek nyomozása. Andréka Károly vette át Czibor Ferenc örökét.

Sok minden nem úgy történt, amlint a buzgó, tehetséges és tapasztalt detektívfőnök szeretne volna.

Politikai okok kényszerítették visszavonulásra és Laky Lajos dr. főtanácsos, a bűnügyi osztálynak egyik régi, érdemes tagja lett a detektívfőnök. Az ő idejében konszolidálódtak a viszonyok és ebben nagy része van a politikai osztály vezetőjének, Hetényi Imre dr-nak és helyettesének, Schweinitzer rendőrtanácsosnak, akik számos jobb- és baloldali puccskísérlésnek és tervezgetésnek utját állták.

A detektívtestület, amely negyven évvel ezelőtt csak 36 tagot számlált, ma 640 főre rug.

A detektívek fáradhatatlanul dolgoznak, annak ellenére, hogy fizetésük vajmi kevés és bizalmi kiadásukat nem térítik meg, nem úgy, mint békeidőben, mikor egy-egy sikeres nyomozás után külön jutalomban részesültek a detektívek. De áldozatkészséggel és fáradhatatlanul dolgoznak mégis és a kiderítetlen bűncselekmények száma egyre fogy.